

תיתכן כפרה – פוסלת בה מחשבת פיגול. וקשה על רבא שאמר כי "קבלה לא עשה בה מחשבה כמעשה" ביאורה הוא שאין מחשבת פיגול פוסלת בקבלה?!

ומתריצין: **אלא**, באמת הברייתא והמשנה עוסקות יג-ב שתייהן במחשבת פיגול [או ששתייהן במחשבת שלא לשמה] ואין סתירה בין הברייתות. כי **הא** דמצינו בברייתא של רבי טרפון ורבי עקיבא שמחשבת קבלה אינה פוסלת, היינו באופן **דאמר** בשעת שחיטה **הריני שוחט על מנת לקבל דמו למחר**, שאין הקרבן נפסל במחשבה לקבל את דמו חוץ לזמנו, משום שפסול פיגול הוא רק במחשבה על אכילת המזבח או האדם, וקבלה אינה נחשבת אכילה⁽¹⁾.

ואילו **הא**, ששינו בברייתא האחרת, שיש פיגול בקבלה, היינו באופן **דאמר**, בשעת קבלת הדם, **הריני מקבל דמה על מנת לשפוך שירים למחר**, ואפילו מחשבה על שפיכת השירים, שאינה מעכבת את הכפרה, אם יחשוב עליה בשעת עבודה שיעשנה

הקטרת האימורין על המזבח⁽¹²⁾, שאם חישב על לאכול את הזבח חוץ לזמנו שיפסל הזבח.

תלמוד לומר "ואם האכל יאכל מבשר זבח שלמיו ביום השלישי לא ירצה, המקריב אותו – לא יחשוב לו". ומשמעות הכתוב "לא ירצה" היא על המפגל בזריקה, כי בה מתרצה בעל הקרבן.

ודרשינן: **זריקה בכלל** כל העבודות המביאים לידי היתר אכילה היתה, **ולמה יצתה** מכללן להכתב, להקיש אליה ולומר **לך** – מה זריקה מיוחדת שהיא עבודה ומעכבת כפרה, [שבלעדיה לא מתכפר בעל הקרבן] ולפיכך פוסלת בה מחשבת פיגול, **אף כל שהיא עבודה**⁽¹³⁾ ומעכבת כפרה פוסלת בה מחשבת פיגול, יצאו **שפיכת שירים והקטרת אימורין** שנעשים לאחר הריצוי בזריקת הדם, שאין מעכבין את הכפרה ולפיכך גם אם יפגל בהם לא יתפגל הקרבן.

ולפי דרשה זו נמצא שגם קבלה – שבלעדיה לא

נפסל להקרבה, והאיסור אכילה חל בבשר ומחייב כרת, וכמבואר במנחות [יג א] שרבי יוסי אומר פיגול בירך ימין לא פיגול בירך שמאל, דהיינו שהקרבן כולו נפסל אבל איסור אכילת הבשר חל רק על מה שחשב.

והגריזים פיינשטין תירץ, שלדעת רבי יוחנן שמחשבת מעבודה לעבודה, נמצא שיש נפקא מינה במחשב באחת העבודות, קודם שהוכשר הקרבן, שישפוך שירים על מנת לאכול חוץ לזמנו, וכדבריו נמצא בפי' קדמון למעילה [ז א] ע"ש. ואמר עוד, שנפקא מינה למחשב בשפיכת שירים בחטאות הפנימיות קודם שגמר כל המתנות, כי שם שירים חל בהם אחר מתנה אחת [כמבואר בחי' הגר"ח פי"ט ממעלה"ק] ואילו הכשר הקרבן אינו חל עד גמר המתנות, וסלקא דעתא שבאופן זה יפגל.

12. **הרמב"ם** [פי"ח מפתוסה"מ ה"ז] כתב לגבי אכילת פיגול, שאינו חייב על אכילת אימורין, כי החיוב רק על אכילת המתפגל ולא באכילת המתיר והאמורים מתירין את הבשר לאדם. וראה **במשנה למלך** [פי"א ממעשה הקרבנות ה"ד] דהיינו דין באכילת כהנים בחטאות ובין לגבי אכילת בעלים בשלמים. וכן הסיק **המאורי** בפסחים [עו ב]. ומפורש בדברי רש"י בקידושין [נב ב] שהכהנים זוכים בחוזה ושוק ובעלים בבשר רך אחר שהקרבן אימורים וזריקת דם היתירה את הבשר. ומקור לכך **בתורת כהנים** צו [יא פ"ז].

13. **בשטמ"ק** [אות יא] מחק תיבת "ומכפרת", וטעמו, שבגמרא מבואר שאינה מפגלת כי אינה מעכבת כפרה. ויתכן ליישב גירסת הגמרא על פי מה שאמרו להלן [לט א] שברייתא זו היא גם אליבא דרבי נחמיה שאמר שפיכת שירים אינה מפגלת, כי אינה מכפרת, כמבואר ברש"י להלן [נב. ד"ה שירים] שאף האומר שמעכבת מודה שאינה מכפרת.

ובכתבי הגריז' מנחות [יג ב] דן אם לפני הקטרת אימורין חל איסור על החפצא של הבשר כמו לפני זריקת הדם, או שהאיסור הוא רק על הגברא שלא יאכל הבשר כל זמן שהאימורין נמצאים, וכשאבדו ואין מה להקטיר, פקע איסורו. והביא את דברי הרמב"ם הנ"ל שאימורים נחשבים מתירים

1. **רש"י** [בע"א, ד"ה לא קשיא] פירש שהשוחט על מנת לקבל למחר אינו מפגל, והמקבל על מנת להאכיל מזבח או אדם למחר מפגל, כי צריך מחשבה בשעת עבודה על אכילת אדם או מזבח. ולכן החושב בשעת אכילה – כגון שפיכת שירים

שחשב בשחיטה לקבל שלא לשמו, ואינו פוסל, ואילו המשנה עוסקת באופן שחשב בעצם מעשה הקבלה שלא לשמה, ולכן הוא פוסל במחשבתו.

אמר ליה ההוא מרבנן לרבא: איך אמרו בברייתא שאין פיגול אלא במחשב בשעת העבודות המעכבות

חוץ לזמנו, הקרבן יתפגל, כי שפיכת השיירים נחשבת אכילת מזבח, ונמצא שחשב בעת עשיית העבודות המעכבות על אכילת מזבח חוץ לזמנו.

וכך אפשר לחלק גם בין המשנה לברייתא לגבי מחשבת שלא לשמה, שהברייתא מדוברת באופן

שיחשב להוליך הדם למחר, וכן שייך שיחשב בשחיטה סמוך לשקיעה שיקבל אחר שקיעה, וראה **במקדש דוד** ט"ז ב' שדן אם דם שלא התקדש בכלי נפסל בשקיעה, ובכתבי הגרי"ז להלן לח ב' יסד שדם נפסל בשקיעה רק לגבי זריקה, אך לגבי קבלה אינו פוסל אלא שאי אפשר לקבלו דכתיב ביום צוותו, ולדבריו מובן שמחשבה לאחר שקיעה אינה עושה פיגול].

וגם ממה שחילק בין שחיטה וזריקה לשם שפיכת שיירים שמפגלות לבין קבלה לשמם שאינה מפגלת נראה כביאור הגר"ח, והיינו שמחשבת פיגול ממתיר לניתר חלה על אכילת אדם ומזבח, ואילו מחשבת פיגול מעבודה מעבודה חלה על זריקה שאינה אכילה אלא עבודה. ולפיכך מחשבה על מנת לשפוך שיירים מפגלת רק כשחושב בשחיטה שהיא מתיר את הדם [כמבואר בתוס' מנחות יד ב], והזריקה צריכה דיתיר זה, או כשחושב בזריקה שהוא מחשבה בעבודה עצמה [וכדלעיל י'. בתוס'], אך כשחושב בקבלה שאינה נצרכת להיתר הדם [כי אינה מקדשתו בשחיטה], הרי הפיגול נעשה במחשבה מעבודה לעבודה, ודין זה חל רק על עבודה מעכבת כזריקה, ולא על שפיכת שיירים שאינה מעכבת.

ולכאורה יש נפקא מינה בין הביאורים, כי לדעת רש"י שהמחשבה על שפיכת שיירים היא מחשבה על אכילת מזבח, חיוב הפיגול יהא דוקא בחושב על שפיכת כזית, [ראה **אור שמוח** פי"ג מפסחהמ"ק היא **ומקדש דוד** י' ה' **ומקור ברוך** ח"א יב] ואילו להראב"ד שהפיגול חל בהם משום עבודה, אין בהם שיעור כלל, [וכמבואר ברמב"ם ספי"ד מפסחהמ"ק שדי במחשבה על כדי הזאה, אלא שצריך לחשב על כל הזריקה שלא היא מפגל בחצי עבודה, וכמבואר בכתבי הגר"ח כאן].

וראה **בתורת כהנים** [צו פ"ח ו] שגם פיגול בזריקה התרבה מ"האכל יאכל" אחד אכילת אדם ואחד אכילת מזבח, וכן משמע מדברי רש"י [ע"א ד"ה לא קשיא, ולהלן כ"ו. ד"ה האי], וכבר ביאר **בהקילות יעקב** [כאן] ששיעור אכילה במזבח הוא כדיון העבודה ולכן זריקה אינה טעונה כזית אלא כדי הזאה, והנידון הוא רק בשיריים שאין שפיכתם עבודה, ובהם שיעור אכילה הוא כזית ככל אכילה. [ועי' בכריתות ז ב רש"י ד"ה מביאה שבחטאת העוף אין אכילת מזבח כי אין למזבח אלא הדם, וצ"ע].

ומו"ר הגראי"ל צידד שזריקה אינה נחשבת אכילה כי אינה עולה על המזבח אלא די שיעור בו הדם [וכדלקמן טו א]. ודן אם יש מקום לומר שאף אם זריקה אינה אכילה, כי מועילה גם כשהגיעה רק לאויר המזבח, מכל מקום שפיכת שיירים תחשב אכילה כי אינה מועילה אלא כשהגיעו דמים על גג היסוד [פ"ה ממעשה"ק ה"ן]. או כיון שאינם מתבערים על המזבח – נחשבים עבודה כזריקה, הסיק שתלוי במחלוקת רש"י [לו א ד"ה מנין] **והרמב"ם** [פ"ה ממעשה"ק ה"ן] אם בכל הקרבנות יש

– על אכילה אחרת, אינו מפגל. וקצת תמוה לביאורו למה נקטה הגמרא שמחשב בקבלה על שפיכת שיירים, הרי עיקר התירוץ הוא שמחשבה בקבלה פוסלת, והוא הדין כשחשב על אכילת בשר לאדם. וכן תמה **בקרן אורה**.

ועוד הקשה שנמצא כי אין נפקא מינה בין קבלה לזריקה, אלא שאי אפשר לחשב על קבלה כי אינה אכילת מזבח, אך אין זו קולא וגריעותא כי קבלה אינה אכילת מזבח כזריקה, אך אין זו קולא וגריעותא בדיני קבלה, [וכבר הבאנו לעיל ט ב בשם הגר"ח שמחשבה על זריקה אינה מחשבה על אכילה אלא על עבודה, ובכך גרועה קבלה, שמחשבה על עבודתה אינה מפגלת, וראה בסוף ההערה אם הפיגול בשפיכת שיירים הוא מצד עבודה ולא מצד אכילה]. ועוד תמוה שהרי השקלא וטריא בהמשך לכאורה מצד ידועה מתחילה, שעיקר המחשבה תלויה בשעת שפיכת שיירים לא פיגל.

ובעל המאור, רמב"ן ורשב"א [בחולין לט א] כתבו שגם שוחט על מנת לקבל חוץ לזמנו, מפגל, וכבר תמה על כך **בטהרת הקודש** לעיל [ב ט] שדבריהם נסתרים מסוגיין.

אמנם **הראב"ד** [על תורת כהנים ויקרא דיבורא דנדבה פ"ד ה"ה ופרשת צו פ"ח ה"ד] ביאר בסוגיין להיפך, שהתרבתה מחשבת פיגול בקבלה באופן ששוחט על מנת לקבל, אבל לא באופן שחושב בעת הקבלה על שפיכת שיירים, כי מחשבה בקבלה או הולכה אינה מפורשת אלא נדרשת מריבוי, ולפיכך אינה פוסלת אלא כשחושב על זריקה, ולא על שפיכת שיירים שגם היא אינה מפורשת, [אלא דרשינן שתייה בכלל אכילה] ואין פיגול חל כשיש במחשבה שתי רעותות.

ולדבריו נמצא שמסקנת סוגיין ששוחט על מנת לקבל חוץ לזמנו מפגל, והגמרא נקטה דוקא מחשבה בקבלה על שפיכת שיירים ולא על כל אכילה, שעליה חל פיגול. וגריעותא היא בקבלה, שהרי אפשר לחשב בה, ורק על שפיכת שיירים אין זה פיגול, משום ריעותא שבה. ולא ידעה הגמרא את החילוק למסקנא במחשבת שפיכת שיירים, כי הנידון היה רק להכשיר במחשב בקבלה על שפיכת שיירים, שיש באופן זה שתי רעותות. [וראה **חזו"א** בהוספות לקדשים עמ' קעו שתמה על ביאור הראב"ד, ובכנסת **הראשונים** רפ"ז – רפ"ח שבירר דברי הראב"ד באורך].

וטעמו של הראב"ד לומר שמפגל במחשב על קבלה, אף על פי שאינה אכילת מזבח, נראה כדברי הגר"ח הנ"ל שבזריקה התחדש שחלה מחשבת פיגול על עבודה אף שאינה אכילת מזבח, וסברו הראב"ד וסיעתו שגם קבלה מפגלת מחמת תורת עבודה שבה.

[וראה בדבריו שביאר טעמו של רש"י שאינו מפגל במחשבה על קבלה כי הוא דבר שאי אפשר לקבל דם ביום אחר מהשחיטה – לפיכך אינו אלא כמשחק. ותמוה כי שייך

על מנת לשפוך שירים למחר, שמחשבת הפיגול היתה בשעת עבודה המעכבת, וחישוב בה על שפיכת שיריים, שהיא אכילת מזבח, חוץ לזמנו. ואילו הא, הברייתא שממעטת שפיכת שיריים ממחשבת פיגול, היינו באופן דאמר: הרינו שופך שירים על מנת להקטיר אימורין למחר, שאף על פי שחישוב על אכילת מזבח, אין הזבח מתפגל, משום שלא חישוב בשעת עבודה המעכבת.⁽²⁾

אמר רבי יהודה בריה דרבי חייא: שמעתי מרבותי שטבילת אצבע של הכהן בדם חטאות הפנימיות [שנאמר בהן "וטבל הכהן את אצבעו בדם, והזה מן הדם שבע פעמים לפני ה'"] אם יטבלנה במחשבה על מנת להקטיר את האימורים למחר⁽³⁾ הרי היא מפגלת בחטאת פנימית.

החפינה שייכת אלא להקטרה במחתה, ולא להקטרה במזבח מדין קטרת של כל יום.

וראה במס' פרה [פ"ד מ"א] שנחלקו הראשונים בדין פיגול בפרה, ולכאורה מוכח כהגר"ח, שפיגולה משום ה"עבודה" שבהזאה, ולכן שייך בה פיגול אף שאינה נעשית במזבח, אולם להניל הפיגול הוא משום שריפתה היא אכילת "גבוה", [ועי' חזו"א פרה ח.כ]. וכן מוכח להלן [לה א] שאין פיגול בפרים הנשרפין, ופירש"י שריפתן אינה הקטרה לגבוה אלא שריפה בעלמא, ומשמע כי אילו היתה לגבוה היה מפגל בה אף שאינה על המזבח.

3. רש"י פירש שטבל אצבעו על מנת להקטיר אימורין למחר. וצריך לבאר למה לא נקט על מנת שיהיה למחר, ולא מיבעיא אם זריקה משום הולכה כדלהלן אלא אף אם היא משום הזאה [וכמבואר ברמב"ם בסמוך] הרי דעת תוס' [ב י] שמפגלין במחשבה מתחילת זריקה לסופה.

ואמר מו"ר הגרא"ל שצריך לומר כביאור הראב"ד בדעת רש"י [הובא בהערה 1], שמחשבה להזות למחר היא דבר שאי אפשר ואינה מפגלת. ומחשבה שיהיה אחר השקיעה אינה מפגלת, כי אין זה זמן של יום אחר אלא פסול לילה, וכן משמע בתוס' לקמן [נו א]. והרש"ש שם והגרי"ז [בכתבי הגר"ח אות של"ב] נקטו שנקבע זמן לזריקת הדם, והמחשב ללילה מפגל ע"ש.

ובספר דבר משה יישב בפשטות, שהזאת הפנימיות אינה מפגלת כי אינה על מקום משולש, אך רש"י לקמן [כט א] לא סבר כך, וגם מסקנת תוס' אינה כן, ע"ש.

ועוד כתב ליישב שהיא מחשבה מחוץ על פנים שאינה מפגלת כדלקמן [מד א]. אך אם היא תחילת הזאה [כהרמב"ם] לא יועיל תירוץ זה, כי נחשבת כעבודת פנים וראה להלן הערה 10. וגם כל דין זה הוא רק לדעת ריה"ג לקמן.

וראה עוד בהערות 10 – 9, ויתכן שרש"י סבר שבמחשבתו טבילה על מנת לזרוק, נחשבת כחצי מתיר, ע"ש. [ובגירסת הגמרא: בשטמ"ק מחק פנימית כי עדיין לא

שיעשה את אכילת הבשר או הקטרת אימורין חוץ לזמנם? וכי שפיכת שיריים שאינה עבודה המעכבת לא פסלה בהו מחשבה?

והתניא: יכול לא תהא מחשבת פיגול מועלת אלא במחשב באכילת בשר חוץ לזמנו? מנין לרבות שפיכת שיריים [וסלקא דעתא שמדובר במחשב בשעת שפיכה להקטיר אימורין למחר], תלמוד לומר "ואם אכל יאכל", בשתי אכילות הכתוב מדבר, אחת אכילת אדם ואחת אכילת מזבח!?

ומתרצינן: לא קשיא. הא, הריבוי שמועילה מחשבת פיגול בשפיכת שיריים, נסוב על אופן דאמר בשעת עבודת הזריקה הרינו זורק את הדם

חיוב להשאיר דם לשפיכת שיריים, כי אכילה נחשבת רק בדבר שהמזבח צריך לו והיינו רק דבר שחייב להשאירו בשביל המזבח.

2. במנחת חינוך [קמ"ד] נקט שאם זורק על מנת לשפוך שיריים מפגל, אף שאינם מעכבין, הוא הדין כשזורק על מנת לזרוק מתנה שניה שאינה מעכבת, מפגל.

ודין זה תלוי בנידון לעיל אם הפיגול חל רק משום שפיכת שיריים היא גמר עבודת זריקה [כמבואר בראב"ד], או שהיא כאכילת מזבח [כמשמעות דברי רש"י], ולא שייך בה עיכוב, ומפגלת משום שחשב במתיר את הדם, מה שאין כן במחשב על מתנה שניה.

וראה במשנה למלך [פ"ג מפסוהמ"ק ה"א] שהמחשב לשפיכת שיריים מפגל משום שהם "אכילת מזבח ובכלל זריקה" אך המחשב בשפיכת שיריים על לאכול חוץ לזמנו אינו מפגל, כי "אינה מד' עבודות, אלא כהקטרת אימורין".

ב. תוס' [להלן מב א] כתבו שיש פיגול במחשבה ליתן מתנות שפנים חוץ לזמנו, והוכיח מכך הגרי"ד סולוביץ' כדברי הגר"ח שהפיגול במחשבה על זריקה הוא מצד העבודה שבה ולא מצד אכילת מזבח, שברי אין אכילת מזבח בהזאה כנגד הפרוכת.

ובעולת שלמה [שם] הוכיח שפיגול חל במחשבה לאכילת "גבוה", ולא דוקא לאכילת "מזבח", שהרי מצינו ביומא [מח א] שפיגול חל במחשב בחפינת קטורת של ידה"כ על הקטרתה, אף שאינה עולה על המזבח אלא מוקטרת במחתה. אך אין לומר שפגולו משום שמחשב על עבודה [כדברי הגר"ח בזריקה], שהרי לא התחדש פיגול על עבודה אלא בזריקה הכלולה באכילת מזבח.

[וראה בשפת אמת [להלן קי א] שקטורת של יו"כ ראויה ליקרב במזבח הפנימי בתורת קטורת של כל יום, אולם אי אפשר לחשב בחפינת הקטורת על הקטרה זו, כי מחשבת פיגול צריך לחשבה בעבודה ששייכת לעבודה שמחשב עליה, ואין

חטאת ופסח שנשחטו במחשבת פיגול ולאחר מכן נעשו בהן שאר העבודות במחשבת שלא – לשמה שאין חייבים כרת על אכילת הפיגול, שכן דרשו מקרא לקמן [כטב] שחיוב הכרת על אכילת פיגול הוא רק כאשר מחשבת הפיגול היתה המחשבה היחידה שפסלה את הקרבן, אך אם יחשוב בנוסף למחשבת הפיגול גם מחשבת שלא לשמה נמצא שהפסול הוא גם מצד שלא לשמה, ואז אין חיוב כרת על אכילת הפיגול.

ואילו פסול מחשבת פיגול בחטאת נלמד במה מצינו משלמים, נאמר – **אי מה שלמים שפיגול בשחיתתם ואחר כך חישב בהן מחשבת שלא לשמן** בשאר העבודות, **אין המחשבה שלא לשמן מוציא את אותן השלמים שהתפגלו מידי חיוב כרת על אכילת פיגול**, משום שמחשבת שלא לשמה אינה פוסלת בשלמים, ונמצא שהרצאת הפיגול בשלמים אלו נעשית כהרצאת הכשר, על אף המחשבה שלא – לשמה, ונלמד מכך כי **אף חטאת שפיגול בשחיתה ואחר כך חישב בשאר העבודות שלא לשמה – אין מוציא מידי פיגול**, אף על פי שבחטאת מחשבת שלא לשמה היא מחשבה

שמעה **אילפא** לחידושו של רב יהודה בריה דרבי חייא, **אמרה קמיה דבר פדא**.

אמר ליה בר פדא: כיצד יתכן לומר שטבילת אצבע מפגלת בחטאת פנימית, והרי **כלום למדנו** לפסול מחשבת פיגול בחטאת **אלא משלמים**, [שבהם נאמר יסוד דין פיגול] ואם כן נאמר – **מה שלמים אין טבילת אצבע מפגלת בהן**, שהרי לא מצינו בהם עבודה של טבילת אצבע⁽³⁾ **אף חטאת**⁽⁴⁾ **אין טבילת אצבע מפגלת בהן**⁽⁴⁾.

ומקשינן לבר פדא: **וכי הכל משלמים למדנו**, עד שתאמר כי מאחר שלא מצינו טבילת אצבע בשלמים לפיכך גם בטבילת אצבע בחטאת הפנימית לא תהיה מחשבת פיגול. והרי בתורת כהנים [צו פ"ח ה"ז] התרבו כל הזבחים למחשבת פיגול מריבוי מיוחד, ומסתבר שמחשבת פיגול פוסלת בכל העבודות, ואפילו באותן עבודות שאינן בשלמים כגון טבילת אצבע בחטאת הפנימית!?

והראיה שיש ללמוד מחשבת פיגול מאותו ריבוי שבתורת כהנים, ולא במה מצינו משלמים – מדין

מחשבת פיגול הנלמדת משלמים, שהיא דוקא בעבודות המתיר, אף שיש בה עוד עבודות המעכבות. [וראה רש"י ד"ה אלא בסוף דבריו שמוליך את הדם באצבעו לקרבו למזבח, ומשמע שהיא הולכה ממש].

אולם **במשנה למלך** [המובא בסמוך הערה 8] מבואר להיפך, כי כל הנידון בסוגיין הוא רק לענין פיגול, ולא על מחשבת פסול שלא לשמה, משום שטבילת אצבע אינה ממש מעבודות הקרבן אלא רק נחשבת כמתירין משום שמעכבת בו ואי אפשר לבטלה, ולפיכך אין מחשבה פוסלת בה אלא פיגול בלבד. [וכן מבואר לעיל ב ב הערה 9, ובע"א הערות 10 – 9. וראה דברי **טהרת הקודש** על תנוד"ה תהי].

ולכאורה יש להוכיח שטבילת אצבע אינה נחשבת עבודה בפני עצמה, שהרי להלן [מב ב] מצינו שמפגלין בשפיכת שיריים של חטאות הפנימיות, ולא מקשינן מה שלמים וכו', ובהכרח ששפיכת שיריים מפגלין בחטאת כי כשם שאפשר לפגל בוריקת שלמים כך אפשר לפגל בשיריים בחטאת כיון שנחשבים בה כחלק מעבודת הוריקה [ראה רש"י קי ב ד"ה שירין], אך טבילת אצבע שאינה עבודה אלא משום שאי אפשר לבטלה, אם אינה בשלמים אין מפגלין בה. וכן נראה מהחילוק בין שפיכת שיריים שמכפרין [רש"י נב א] לטבילת אצבע שאינה מכפרת, ובהכרח צריך לבאר כי אדרבא כיון שהיא עבודה בפני עצמה ולא מצינו שמפגלת בשלמים, אין לנו מקור שתפגל בחטאת.

4. קושית הגמרא תמודה לכאורה, שהרי בשלמים אין צריך

מסקינן שמדובר דוקא בפנימית, ורש"י רק הביא שהפס' של טבילת אצבע נאמר בפנימית].

3. רש"י [ד"ה כלום] כתב "שלמים אין בהם טבילת אצבע שכל הדמים בוריקה מהכלי למזבח", ומדבריו משמע כדעת החזו"א [יח ג] שבכל בקרבנות חוץ מחטאת אם נתן דמם באצבע, פסול. ולכאורה תימה מכאן לדעת **מרכבת המשנה** [פי"ח ממעשה"ק הי"ט] שגם בשאר הקרבנות כשרה נתינה באצבע, [וכדבריו הוכיח **בחזון יחזקאל** ריש זבחים ובפ"ו ה"ג מתוס' להלן כו ב, וראה חזו"א ח סק"ד שביאר כוונתם באופ"א] ולדבריו יקשה למה לא תהא טבילת אצבע זו מפגלת בשלמים.

3א. החזו"א [א, יד] הקשה הרי מסקנת הגמרא להלן [טו א] שמחשבה פוסלת בהולכה וזרתא, ובטבילת אצבע יש הושתת היד ומה החילוק בינה להולכה שלא ברגל.

וביאר, שהטבילה אינה חלק מעבודת ההולכה, אלא עבודה בפני עצמה היא, וכל הנידון אם יש עליה שם עבודה לענין פיגול, אך ודאי היא נחשבת עבודה לגבי מחשבת שלא לשמה. [ראה לשונו ס"ב סק"ג: שהיא עבודה מיוחדת אף אי יהיבין לה דין הולכה].

וכן מבואר בכתבי הגר"ז שטבילת אצבע היא בעצם הכנסת האצבע לדם [ולא בהצאתה להזאה] ולא שייך להחשיבה כהולכה ממש, כי אין בכך הקרבת הדם למזבח, אלא באמת עבודה בפני עצמה היא, ונכללת בהולכה לענין

ומתריצין: **אמר רבי יוסי ברבי חנינא: אין, הכל משלמים למדו**, ולפיכך הדין כרשב"ג שמחשבת פיגול בטבילת אצבע בדם החטאת הפנימית אינה פוסלת, שכן אין בשלמים עבודה שכזאת וממילא אי אפשר ללמוד ממנה לחטאת, ואף על פי כן מחשבת שלא לשמה בשאר עבודות בחטאת מוציאה מידי פיגול שנעשה בשחיטה, משום שיש ללמוד כך:

הואיל והמחשב בשעת עבודה בקרבן שלמים לאוכלו חוץ למקומו הרי הוא פוסל בשלמים, וכמו כן המחשב מחשבת שלא לשמו בקרבן חטאת הרי הוא פוסל בחטאת, ולמד במה מצינו – **מה חוץ למקומו, הפוסל בשלמים**, מוציא אותם מידי פיגול [משום שלא היתה הרצאת הפיגול כהרצאת הכשר]. **אף שלא לשמו, הפוסל בחטאת, מוציאה מידי פיגול!** אולם כל זאת דוקא במחשב שלא לשמו בארבע עבודות, ששייך ללמוד בהן לחטאת משלמים שמחשבה הפוסלת מוציאתו מידי פיגול, אבל המפגל בטבילת אצבע, שהיא עבודה שאינה קיימת בשלמים, אי אפשר ללמודה לחטאת משלמים, ולא תחול בה מחשבת פיגול.

אמר רבי ירמיה: מצידה תברא [הפירכא על אופן הלימוד של רבי יוסי ברבי חנינא נמצאת בצידו], שהרי אינו דומה פסול מחשבת שלא לשמו לפסול מחשבת חוץ למקומו, כי **מה לחוץ למקומו, הפוסל בשלמים**, שהוא פסול חמור, וביכולתו להוציא מידי פיגול מכח חומרתו שכן הוא נוהג בכל הזבחים, **תאמר בשלא לשמו** שהוא פסול קל, **שאינו נוהג אלא בפסח ובחטאת בלבד** ומניין לך שגם פסול קל שכזה מוציא מידי פיגול?

אלא, אם באת ללמוד משלמים שכל פסול שבכל קרבן, מעכב בפיגול, **מאי אית לך למימר**, בהכרח, שכך הוא אופן הלימוד:

מתיריו בהיתר ולא חל פיגול. ומה בכך שאין מחשבת שלא לשמה פוסלת בשלמים, והרי מצינו לקמן [פא ב] בחטאת שנכנס דמה לפנים שפסולה ואינה מתפגלת, ומוכח כי למדו משלמים שכל דבר הפוסל בקרבן מפקיע מפיגול, אף שבשלמים עצמו לא חל פסול זה.

ובפשוטו יש לומר שאינו נחשב כלא קרב המתיר כמצוותו, אלא באופן שחסרה עבודה, כגון שנעשית על ידי זר, ולא כשחל בה פסול מחשבה. וכן משמע לכאורה ממה שדרשו לקמן [שם] מניין למחשבות שמוציאות זו מזו, שנאמר לא יחשב, לא יערב בהם מחשבות אסורות, ומשמע שפסול מחשבה אינו גורם שיחשב שלא קרב המתיר כמצוותו.

הפוסלת, שהרי, לדברייך לומדים משלמים כל דיני פיגול⁽⁵⁾.

אלא מאי אית לך למימר – שמחשבת פיגול בשאר הקרבנות לא למדוה משלמים אלא מריבויא דקרא קאתיא, הכי נמי מחשבת פיגול בטבילת אצבע בחטאת הפנימית, מריבויא דקרא קאתי!

אמר רבי יהושע בן לוי: כאן, בעליה זו, שמעתי מרבי שמחשבת פיגול בזמן טבילת אצבע בדם החטאת הפנימית – מפגלת!

תהי בה רבי שמעון בן לקיש: כלום למדנו דין מחשבת פיגול אלא משלמים, ואם כן נאמר – מה שלמים אין טבילת אצבע מפגלת בה, שהרי אין בשלמים עבודה של טבילת אצבע, אף חטאת הפנימית אין טבילת אצבע במחשבת פיגול מפגלת בה!?

ותמחה הגמרא על תמיהתו של רשב"ל כמו שתמחה לעיל על דברי רב פפא: **וכי הכל משלמים למדנו?** והרי כל הזבחים התרבו לפיגול מהריבוי הנדרש בתורת כהנים. כי אילו כל דיני פיגול נלמדו משלמים – היה ראוי לומר – **אי מה שלמים** שפיגל בהם בשעת שחיטה ולאחר מכן חישוב בשאר מלאכות שלא לשמן, אין מחשבת שלא לשמה מוציאה מידי פיגול, אלא חייב כרת על אכילתו, אף חטאת שפיגל בה בשעת שחיטה וחישוב בה לאחר מכן בשאר העבודות שלא לשמה – אין מחשבת שלא לשמה מוציאה מידי פיגול, וזה אינו נכון, שהרי שנינו לקמן שמחשבת שלא לשמה בחטאת מוציאתה מדין פיגול! [ובהכרח שדין פיגול בחטאת נלמד מריבוי, וכן יש ללמוד למחשבת פיגול בטבילת אצבע].

כלל טבילת אצבע, ואילו בחטאות הפנימיות היא עבודה מעכבת, וכיצד ניתן לדמותם לענין פיגול, ובהכרח שדין פיגול חידוש הוא ונלמד משלמים לשאר זבחים, ואין לנו אלא מה שהתחדש בשלמים, ועל כך דנה הגמרא אם הלימוד הוא על כל עבודה בפני עצמה, או שרק למדו בין פיגול לשאר קרבנות, ובכל קרבן חל בעבודות המעכבות בו. **וראה בנתיבות הקודש** להרב מחרקוב שדן בזה.

5. הגרי"ז הקשה הרי להלן [כ"ט ב] אמרו כי צריך שיקרב המתיר כמצוותו, ובהרצאת כשר כך הרצאת פסול, וכיון שמחשבת שלא לשמה פוסלת בחטאת נמצא שלא קרבו כל

מהמנחה, ומובן ההקש בין מפגל בקמיצה למפגל בשחיטת שלמים.

וכן בשלמא מוליך את המנחה היינו כנגד מוליך את הזבח, וכן מקטיר נמי היינו זורק הדם, ושפיר הוקש המפגל בארבע עבודות במנחה למפגל בארבע העבודות בשלמים.

אלא נותן את הקומץ בכלי, מאי ניהו העבודה שדומה לו בעבודת הזבח ואליה הוקש?

אילימא דרמי לקבלה של דם הזבח –

מי דמי? – התם ממילא נופל הדם בכלי ולכן נחשבת החזקת הכלי כעבודת קבלה, ואילו הכא אינהו קא שקיל לקומץ ורמי אותו בידו לכלי. ואין הנתינה בידו נחשבת קבלה עד שנה הקומץ בכלי⁽⁶⁾.

אלא בהכרח כיון דלא סגי דלא יהיב את הקומץ לכלי, שאי אפשר להקטיר את הקומץ לפני שיקדשנו בנתינתו לכלי שרת, על כרחיה נתינת הקומץ לכלי עבודה חשובה היא, ונחשבת קבלה ומחשבת

מה שלמים – דבר הפוסל בהם, [מחשבת חוץ למקומן] מוציאם מידי פיגול, ודבר המעכב בהם, דהיינו ארבע העבודות, מביאן לידי פיגול. הכי נמי בחטאת – דבר הפוסל בה, [מחשבת שלא לשמה או חוץ למקומן] שלא לשמה, מוציאה מידי פיגול, ודבר המעכב בה, ואפילו טבילת אצבע, מביאה לידי פיגול.

אמר רב מרי: אף אנן נמי תנינא שטבילת אצבע מפגלת, דתנן במסכת מנחות: כיצד הוא דין פיגול במנחה: זה הכלל – כל הקומץ מן המנחה וחישב בשעת הקמיצה מחשבת פיגול לאכול את השירים או להקטיר את הקומץ חוץ לזמנו, וכן אם נותן את הקומץ בכלי שרת במחשבת פיגול, וכן המוליך את הקומץ והמקטיר אותו במחשבת פיגול, הרי הוא מפגל את המנחה, וכל האוכלה מתחייב בכרת, כי הוקשה מנחה לשלמים לדין פיגול כשם שהוקשו כל הזבחים לדין פיגול של שלמים.

ודייק רב מרי: בשלמא קומץ, היינו עבודת המנחה שהיא כנגד עבודת השוחט בזבח, שהרי השוחט מוציא את הדם, שהוא חלקו של גבוה, מהקרבת, והקומץ מוציא את הקומץ שהוא חלקו של גבוה

6. מדברי רש"י [בד"ה אלא] משמע שהנידון הוא אם הנתינה בכלי במנחה נחשבת עבודה קבלה בזבח, ומקשינן שהרי אינה דומה לקבלת דם שהיא רק לקדשו ואינו צריך אלא לאחוז הכלי, אך במנחה שצריך מעשה נתינה בידו לכלי, הרי זו עבודה שונה מקבלה, ולא מצינו במנחה עבודה הדומה לזבח אלא קומץ שהוא נחשב כשחיטה בזבח, ורק בו תפסול מחשבה. ומתריצין שבהכרח הנתינה בידו שיהי עבודת קבלה, שהרי צריך להניח את הקומץ בכלי גם כדי לקדשו כדום. וראה בחידושי ר' מאיר שמחה [ח"ב נג] שחילק בין קבלת דם דממילא, שנחשבת קבלה כבר בהגיעו לאויר כלי, לבין קומץ שיש בו דין נתינה וצריך להניחו בכלי ולא באוירו בלבד. ובמקדש דוד [ו' סק"ב] דן אם במנחה יש עבודת קבלה או רק עבודת מתן כלי, או שאין אפילו עבודת מתן כלי, אלא קידוש קומץ בלבד, ונפקא מינה אם יהיה דין מתן כלי בדמה. ומו"ר הגרא"ל נתן עוד טעם לכך שהדם הנופל ממילא נחשב קבלה יותר מנתינה ביד, משום שרק המקבל את הדם מאחר נחשב קבלה, ולא המקבל קומץ מידו אחת לשניה, ומסקינן שכיון שצריך לקבל בכלי דוקא, אף שאחד עושה הכל, לגבי הכלי נחשב קבלה.

אך הגרי"ז הביין כפשוטו, שודאי יש עבודת קבלה במנחה, וקומץ צריך קידוש בכלי שרת כמבואר בסוטה [יד ב] והנידון בסוגיין הוא אם מועילה מחשבה בשעת נתינתו לכלי, ותמה על כך, למה יגרע מעבודת קומץ שמפגל בה, אף שקומץ חלוק משחיטה יותר ממה שנתינה בכלי חלוקה מקבלה.

אולם הגרי"ז ביאר שהוצרכו לדרוש "לא יחשב" כי לולי הדרשה, הוה אמינא שאין מחשבת פסול חלה אחר מחשבת פיגול, כיון שאין מחשבה מועלת אלא בדבר הראוי לעבודה, ואחר פיגול הקרבן כבר אינו ראוי, הוה אמינא שלא תחול המחשבה, ויתפגל הקרבן, וגילה הכתוב שאף על פי שאינה פוסלת את הקרבן, מוציאה היא מידי מחשבת פיגול.

ועל כן דנה הגמרא בסוגיין שלא תעכב מחשבה את הפיגול בחטאת כמו שאינה מעכבת בשלמים, כי אין המחשבה מעכבת את הפיגול מדין פסול בקרבן, אלא דין חדש הוא שמחשבות מוציאות זו מזו, ואם אינו בשלמים אינו בחטאת. וכדבריו משמע בשטמ"ק להלן [לו ב אות ד] שצידד כי רק מחשבות המזכרות בתורה מוציאות מידי פיגול, ואילו מחשבת הינח שפוסלת מסברא אינה מוציאה מידי פיגול, והיינו משום שאין הפסול מוציא אלא דין חדש הוא.

אולם לכאורה מדברי רש"י [בד"ה אף] לא משמע כן, שכתב כי מחשבת שלא לשמה בחטאת מוציאה מידי פיגול משום דילפינן מקרא שכהרצאת כשר כן הרצאת פסול, שלא תהא עמו פסול מחשבה אחרת, וכ"כ להלן [כט ב ד"ה רבי יהודה] ובמנחות [יב ב ד"ה ובלבד]. ולכן הוסיף הגרי"ז שהדין החדש שמחשבות מוציאות זו מזו שייך רק משום שיש דין כהרצאת כשר וצריך שיקרבו כל מתיריו בהכשר, כי אילו היה הפיגול חל לגמרי בעבודה שפיגול בה, לא היתה מחשבת פסול אחרת יכולה להוציא ממנו.

ורחינן: לא – אי אפשר להוכיח מהמשנה במנחות שטבילת אצבע מפגלת, כי לעולם אפשר לברך דדמי נתינת הקומץ בכלי לקבלה של דם, ולפיכך מחשבת פיגול מפגלת בה. אבל טבילת אצבע אינה נחשבת כהולכה ולכן אין לנו מקור ללמוד ממנו

פיגול מפגלת בה, הכא נמי בטבילת אצבע בחטאת⁽⁷⁾, כיון דלא סגי דלא עביד לה, על כרחיה עבודה חשובה היא, וכיון שמקרב את הדם באצבעו אל המזבח, היינו הולכה, ולפיכך מחשבת פיגול מפגלת בה!⁽⁸⁾

מההולכה. ותיירץ כי כיון ש"כולה שם הולכה עלה מפגלת באיזה מקום שחושב בתחילה או סוף". ניתכן ליישב כרשיי להלן מב ב שפסול פיגול חל בחצי מתיר מה"ת ועי' חור"א בהערה 8. ובמנחת אברהם ירש פרק בית שמאי, ביאר כדעת האור שמוח פט"ז מפסוהמ"ק שפסול שלא לשמה חל מה"ת בחצי מתיר, ונלמד מכך שגם פסול פיגול יהול בחצי מתיר מק"ו כדלהלן, ותמוה, שהרי רק פסול שלא לשמה חל בעבודה, ואילו בפיגול גם הפסול חל בקרבן.

אולם להנ"ל, יתכן שהיא עבודה בפני עצמה ונחשבת כהולכה לענין מחשבת פיגול, אך כשם שאין בה חסרון של הולכה שלא ברגל, [שהרי מסקינן להלן שלא ברגל אינה הולכה, ובכל זאת טבילת אצבע מפגלת] כך אין בה חסרון מפני שהיא חצי ממתיר ההולכה, כי היא מעשה בפני עצמו ואינה חלק ממעשה ההולכה אף אם היא בכלל עבודתה. וראה קרן אורה להלן טו. ובהערה הבאה.

אמנם לענין מחשבת בטבילת אצבע על הזאה אם נחשבת כחצי מתיר, עד שיחשב בכל הזאות וטבילותיהם, דנו בזה הגר"מ והגר"ז, [במנחות י"ד] אם נחשבת כעבודה בפני עצמה כנ"ל, ואין צריך שיחשוב בכל הזאות [כמבואר ברמב"ם פי"ז מפסוהמ"ק ה"ב] אלא במחשב בעת הזאה, [וכן נקט בובח תודה כאן]. או שנחשבת כמחשב מהזאה להזאה וכדברי תוס' לעיל, שבאותה עבודה מחשבינן, ולכן צריך שיחשוב בכל הזאות [וראה קרן אורה להלן טו א].

וביאור הצדדים בה, שחצי שיעור מהמתיר אינו נחשב "חצי מתיר", אלא באופן שיש שני חלקי מתיר ופיגול באחד מהן, כגון קומץ ולבונה או שני כבשי עצרת, והנידון בד' הזאות אם נחשבות כשיעור המתיר וכלן כאחד ודי במחשבה באחת מהן, או שהן כארבע חלקי מתיר וצריך לחשב בכל אחת. והגר"ז כתב [בהלכות מעילה] שהפיגול צריך להתפגל על ידי מתיריו, ולפיכך אין המתיר מתפגל כי אין לו מתירין שיפגלוהו, לפי זה נמצא שאילו צריך את פיגול כל הזאות, תחסר הזאת הטבילה, שהרי היא עצמה אינה מתפגלת, כי אין המחשבה בה עצמה מפגלתה. ובהכרח שהיא עבודת מתיר בפני עצמה. וראה חזון יחזקאל [מנחות ג' י"א].

8. הרמב"ם [פי"ז מפסוהמ"ק ה"ג] כתב שהחושב בטבילת אצבע, הרי זה כמחשב בשעת הזיה. ולכאורה שלא כמבואר בסוגיין שהיא משום הולכה. ובקרן אורה כתב שמקורו מהברייתא בסמוך שנחלקו אם מפגלת או לא מפגלת ולא מתפגלת, ונקט הרמב"ם כי מאן דאמר מפגלת סובר שגם מתפגלת, ופיגול חל רק על זריקה, ודלא כההא אמינא שהיא משום הולכה. וראה חזון יחזקאל [שם]. [ומור"ר הגרא"ל תמה שהרי בסוף העמ' יש צד שדין טבילת אצבע תלוי במחלוקת ר"ש ורבנן בהולכה שלא ברגל, ובהכרח היא מדין

ולכן ביאר שהנידון בסוגיין מי הוא העובד את עבודת הקבלה במנחה, האוחז את הכלי או הנותן בו. וכי במנחות ז ב מסיק רבא שקידוש קומץ נלמד מדם שאינו כשר בכלי שעל גבי קרקע, והשקלא וטריא בסוגיין כך היא: מי דמי לקבלה, והרי בקבלת דם האוחז הוא המקבל ממילא, ואילו בקומץ שנינו ש"הנותן בכלי" הוא המקבל, ומסקינן שבמנחה הנותן נחשב מקבל כי עושה עבודה חשובה.

ובמנחות [ז א] מציינו שהמגביה את הכלי יכול לפגל, והקשה הרשב"א שם הרי אינו בכלל ד' עבודות המתיר, ותיירץ שהצורך בעבודות המיר נלמד מ"האכל יאכל" ולפיכך כל דבר המביא לידי אכילה מפגל, ובמנחה מציינו נוספה עבודת האוחז את הכלי שמביאה לידי אכילה. ומבואר כנ"ל שאינו עושה "קבלה" אלא שהוא צורך העבודה. [אך לביאור הגר"ז בהערה 8 שטבילת אצבע אינה מפגלת אלא אם היא כלולה בשם עבודה מד' עבודות, צריך לומר שגם עבודת אחיות הכלי כלולה בקבלה, ונחשב כמו שקידש את הקומץ בהגבהתו].

וברמב"ם [פי"ב ממע"ה ק"ג] כתב: ואין מקדשין הקומץ בכלי שע"ג קרקע. וקצת משמע שוו הלכה בקידוש הקומץ שלא יהיה על גבי קרקע, ואין זה מדיני קבלה. [וראה חידושי הגר"ז במנחות שם]. וכיון שאין זו קבלה אלא קידוש, יש לדון אם צריך האוחז לאוחז הכלי במיניו כדן עבודה.

ומור"ר הגרא"ל דן באיזה שלב חלה מחשבת פסול בקבלה [וכנידון תוס' טו א ד"ה אלא לגבי זריקה], וצידד שכל עת שהדם באויר כלי ועדיין לא נח נחשב כמעשה קבלה אף שכבר התקדש.

7. בפשטות ביאור הגמרא הוא שמצינו בובחים שיש בהן ארבע עבודות, וכנגדן במנחות ישנן ארבע עבודות חשובות ולא יותר, וכשם שנתינה בכלי נחשבת עבודה תחת קבלה, אף שאינה דומה לה, כך טבילת אצבע שהיא עבודה חשובה עומדת תחת הולכה, ואין הכוונה שהיא עצמה נחשבת הולכה. [וראה בשלום רב בשם תוס' קדושה].

ובגליון הובאה גירסא "על כרחין היינו קבלה עבודה חשובה", והצורך להגיה כך משום שהמשך לשון הגמרא לענין טבילת אצבע ד"היינו הולכה", משמעותו כי אין עבודה חדשה במנחה אלא כל אחת דינה כעבודה מקבילה בובח, ובמנחות [יג ב] גרסינן גם לגבי הנותן בכלי ד"היינו קבלה" ע"ש.

וכבר הבאנו [בהערות 8, 3, 4] מהחזו"א והגר"ז שאי אפשר להחשיב טבילת אצבע כהולכה ממש, אלא באמת עבודה בפני עצמה היא, ונכללת בהולכה [או בהזאה] רק לענין מחשבת פיגול הנלמדת משלמים, שהיא דוקא בעבודות המתיר, אף שיש בה עוד עבודות המעבדות.

ובזבח תודה הקשה אם טבילת אצבע משום הולכה, הרי הוא מחשב בחצי מתיר, שהרי יש הטבילה היא רק חלק

מאי לאו, תנאי היא שנחלקו אם טבילת אצבע נחשבת הולכה ומפגלת, או שאינה נחשבת הולכה ולפיכך אינה מפגלת.

ודחינן: לא מחלוקת תנאי היא, אלא כולי עלמא סברו שטבילת אצבע הולכה היא, ומחלוקת הברייתות היא המחלוקת שנחלקו רבי שמעון ורבנן בהולכה גופא אם מחשבת פיגול מפגלת בה. ונמצא כי הא ברייתא ששינו טבילת אצבע מפגלת בחטאת רבנן היא, ואילו הא ברייתא ששינו בה שאינה מפגלת רבי שמעון היא, שדעתו כי גם הולכה אינה מפגלת!⁽⁹⁾

ומקשינן: אי העמדת את הברייתא שסברה כי טבילת אצבע אינה מפגלת כדעת רבי שמעון, מאי איריא

שמחשבת פיגול מפגלת בה. ודקאמרת שיש חילוק בין נתינת הקומץ בכלי לקבלת הדם בזבח, שהרי הכא בדם ממילא הוא זורק אל הכלי ואילו התם בנתינת הקומץ איהו קא שקיל ליה בידו ויהיב אל הכלי, — יש לומר כי כיון דאידי ואידי מתן כלי הוא, מה לי ממילא, מה לי קא שקיל ויהיב!

לימא שנידון זה אם טבילת אצבע מפגלת בחטאות הפנימיות — כתנאי:

רתני חדא: טבילת אצבע מפגלת בחטאת!

ותנאי אידך: טבילת אצבע לא מפגלת, אם טבל במחשבה על מנת להקטיר אימורין למחר, ולא מתפגלת, אם חישוב בשעת שחיטה או קבלה על מנת לטבול באצבע למחר.

הולכה.

אך במשנה למלך כתב שגם הרמב"ם מודה דל"ג "מתפגלת" כי אין בטבילת אצבע אכילת מזבח. אכן, לדברי הגר"ח לעיל שמחשבת פיגול בוריקה חלה משום שהיא עבודה, יתכן שהוא הדין לטבילת אצבע שהיא תחילת זריקה, ומזה גופא הוכיח הרמב"ם שהיא מדין זריקה, כי בעבודה אחרת לא יחול פיגול שאינה אכילת מזבח. ולפי ביאור זה נקט הקרן אורה ששינוי בעלים פוסל בטבילת אצבע, כי לפי הרמב"ם חשובה כהואה.

ובזבח תורה נקט שאין כוונת הרמב"ם כלל לומר שהטבילה בכלל הזיה, אלא שבהלכות הקודמות כתב שאינו מפגל בפנימיות עד שיחשוב בכל ארבע הזאות, לכן נקט גם בטבילת אצבע שצריך לחשוב בה על כל ד' הזאות, שאינה עדיפה מהזיה. וכן משמע בקרית ספר שכתב שהיא כהולכה ומפגל בה כבשעת הזאה, והיינו שאף שדינה כהולכה אינה מפגלת עד שיחשב בכל ד' הזאות כהואה, ולא כהולכה שדי בחלק ההואה לבד, וכדלעיל בהערה הקודמת.

ובאופן נוסף כתב שכונת הרמב"ם שמחשב על שעת הזיה, דהיינו שמחשב לזרוק אחר זמנו, וראה לעיל הערה 7.

והגרי"ז ביאר באמת שטבילת אצבע בפנימיות כיון שנאמר בה "וטבל" עבודה בפני עצמה היא, אך כיון שלא מצינו פיגול בקרבנות אלא בד' עבודות המתיר צריך להכניסה תחת שם אחת מד' עבודות, וכיון שהרמב"ם פסק דהולכה שלא ברגל לאו שמה הולכה, לפיכך אינו יכול לפסוק שטבילת אצבע מפגלת משום הולכה, כי אינה ברגל, ולפיכך נקט שהיא בכלל הזאה. [ראה בכתבי הגרי"ז למנחות יג ב].

[וכדבריו העירו תוס' מנחות יג ב ד"ה משום, ומשנה למלך פ"א מפסוהמ"ק ה"א, שאם הולכה שלא ברגל אינה הולכה היה ראוי שטבילת אצבע לא תפגל. אך למבואר בהערה 5א יתכן לפסוק שניהם, כי אף שאינה עבודה לגבי פסולי מחשבה, חל בה פיגול משום שאי אפשר לבטלה, וכן משמע במל"מ שם. ויתכן שמשום כך גם אינה חשובה כחצי מתיר, כי רק המחשב ב"עבודה" צריך שיחשב בכלה, אך טבילת אצבע מפגלת אף שאינה עבודה משום שאי אפשר לבטלה].

ובמנחת חינוך [קמ"ד] כתב שלדעת הרמב"ם מדובר דוקא בחושב על מנת להזות למחר, וכשטבל אצבעו בפנים מפגל בפנים על פנים, אבל אם יחשב על הקטרה אינו מפגל כי הוא מחשב מעבודת פנים על עבודת חוץ, [נרק רש"י שקט שטבילת אצבע משום הולכה, כתב שחישב להקטיר למחר, וחישב מחוץ על חוץ].

והחזו"א [יב סק"ג] העיר שהרמב"ם פסק [פ"ח מפסוהמ"ק ה"ז] שאין מפגלין בדבר הנעשה בפנים, ולשיטתו לא שייך לפגל בפנימיות בשחיטה וקבלה, והוסיף ש"אין לומר כיון דמשום הולכה נגשו בה הולכה איכא בחוץ גם חלק הולכה שבפנים מפגל, דטבילת אצבע היא עבודה מיוחדת אף אי יבינן לה דין הולכה". ולכן הסיק שהכוונה לפסול דאורייתא מ"ק, ולא לפיגול ממש וצריך להגיה בדברי הרמב"ם.

אולם בחשק שלמה לסוגיין כתב שגם לדעת הרמב"ם מדובר במחשב על הקטרה, ומפגל במחשבה זו בין אם טבל אצבעו בחוץ ובין בפנים, כי כיון שהיא כשרה בחוץ נחשבת עבודת חוץ ומועילה בה מחשבת פיגול על הקטרה בחוץ. [וכן משמע בשטמ"ק למנחות טז ב אות כח], ולדבריו נמצא לכאורה שלא תועיל בה מחשבת פיגול על עבודת פנים ואפילו אם חשב בעת שטבל בפנים.

9. רש"י פירש בדחיית הגמרא, כי לכולי עלמא טבילת אצבע נחשבת הולכה, ומחלוקת הברייתות אם מפגל בטבילת אצבע או לא תלויה במחלוקת אם הולכה מפגלת או לא, ותמה השטמ"ק [אות י"א] הרי בהולכה אמר רבי שמעון שאינו מפגל משום שאפשר לבטלה, ואילו טבילת אצבע אי אפשר לבטלה, ואם היא הולכה יפגל בה. וכתב שמכל מקום כיון שטבילת אצבע נחשבת עבודה רק משום הולכה, לא שייך שיחול בה פסול מחשבה יותר ממה שחל בהולכה.

והמל"מ [פ"ז מפסוהמ"ק ה"ג] והגרע"א והרש"ש תמחו על כך שהרי כאן מדובר גם בחטאות הפנימיות, ובהם מודה רבי שמעון שאי אפשר לבטל הולכתן ומפגלין בה. ויתכן שטבילת אצבע נכללת בכל הולכה ולא דוקא בזה שאי אפשר